

მმართველობითი გადაწყვეტილების მიღების თანამედროვე შეზღუდვა

ემზარ ჯულაკიძე

ეკონ. აკად. დოქტორი, პროფესორი

ელიზბარ ბარბაკაძე

ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

MODERN LIMITATIONS OF GETTING MANAGING DECISIONS

Emzar Julakidze
Elizbar Barbakadze

ABSTRACT

It is a fact that all managing decisions are the acts of managing entity in which his managing activity and proper behavior is formed. Accordingly, all of the managing decisions can be discussed as a complex act, which is placed in certain restrictions. Classics of management, Peter Druker, drew his attention to three (legal, political and organizational) limitations. However, we think, that beside these above mentioned limitations, on modern stage of society development to make managing decisions perfect, it is necessary to add the other aspects too. In particular, the decision that will bring success must consist of economic, organizational, technical, legal, social, political, psychological and informative aspects. The correct decision – it is selection of the alternative that foresees these limitations as much as possible. And among those who reach the desired goal extremism, is called optimal.

* * * *

მენეჯმენტის სისტემაში, მმართველობითი გადაწყვეტილება ეს არის კონკრეტული მიზნის მისაღწევად არსებული მრავალი ვარიანტიდან საუკეთესოს შერჩევა. ბუნებრივია, იგი მიიღწევა მენეჯერთა ხელთარსებული ალტერნატივების ანალიზის, პროგნოზირების, ოპტიმიზაციისა და ეკონომიკური დასაბუთების საფუძველზე. მათ რიცხვში - ყველა შესაძლო შეზღუდვების მაქსიმალური გათვალისწინებით, რომლის შედეგიც უნდა იყოს - არსებულ სიტუაციაში ყველაზე რაციონალური გადაწყვეტილების მიღება.

უნდა აღინიშნოს, რომ რაციონალური მმართველობითი გადაწყვეტილების მიღების თეორიას მეცნიერები ორ ძირითად ნაწილად (თეორიად) ყოფენ. ესენია - ნორმატიული და დისკრიპტული გადაწყვეტილების თეორიები. ამ თეორიებს შორის ძირითადი განსხვავება იმაში მდგომარეობს, რომ ნორმატიული გადაწყვეტილების თეორია არის თეორია იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა შევიმუშაოთ გადაწყვეტილებები. ხოლო, დისკრიპტული გადაწყვეტილების თეორია არის თეორია იმის შესახებ,

რეალურად რა გზებითა და მეთოდებით შეიძლება რაციონალური გადაწყვეტილების მიღება [1, გვ. 35].

ფაქტია, რომ ყველა მმართველობითი გადაწყვეტილება არის მმართველი სუბიექტის აქტი, რომლითაც ყალიბდება სამართავი ობიექტის საქმიანობა და სათანადო ქცევა. შესაბამისად, ყველა მმართველობითი გადაწყვეტილება შეიძლება განვიხილოთ როგორც კომპლექსური აქტი, რომელიც გარკვეულ შეზღუდვებშია მოქცეული.

მენეჯმენტის კლასიკოსი პიტერ დრუკერი ამ კუთხით სამ მნიშვნელოვან შეზღუდვაზე (სამართლებრივ, პოლიტიკურ და ორგანიზაციის შიდა გარემო) ამახვილებს ყურადღებას [4, გვ. 17]. თუმცა, საზოგადოების განვითარების თანამედროვე ეტაპზე, გარდა ზემოაღნიშნული შეზღუდვებისა, მმართველობითი გადაწყვეტილების შემუშავების სრულყოფისათვის, ჩვენი აზრით, საჭიროა სხვა ასპექტების დამატებაც. კერძოდ, წარმატების მომტანი გადაწყვეტილება უნდა შეიცავდეს ეკონომიკურ, ორგანიზაციულ, ტექნოლოგიურ, სამართლებრივ, სოციალურ, პოლიტიკურ, ფსიქოლოგიურ და ინფორმაციულ ასპექტებს.

მმართველობითი გადაწყვეტილების ეკონომიკური შეზღუდვების არსი მდგომარეობს იმაში, რომ ყოველ გადაწყვეტილებას აქვს რეალური ღირებულება. ამასთან როგორც მის შემუშავებაზე, ასევე მის პრაქტიკულ რეალიზაციაზე განეულია ხარჯები. შესაბამისად, მმართველობითი გადაწყვეტილების რეალიზაციამ უნდა გადაფაროს ეს ხარჯები, ანუ მოუტანოს ორგანიზაციას პირდაპირი ან/და გვერდითი ეფექტი მაინც. არაეფექტური გადაწყვეტილება კი - მოიტანს ზარალს, რაც სულ მცირე, სასურველი არ არის.

მმართველობითი გადაწყვეტილების ორგანიზაციული შეზღუდვების არსი მდგომარეობს იმაში, რომ ყველა გადაწყვეტილების შემუშავებისა და რეალიზაციის პროცესში ჩართული სხვადასხვა რესურსი ზუსტ შესაბამისობაში უნდა იქნეს ერთმანეთთან. ანუ, უნდა მოხდეს სამუშაოს შესაბამისი პერსონალის ფორმირება; დამუშავდეს ინსტრუქციები; თანამშრომლები აღიჭურვონ შესაბამისი უფლებებით; განისაზღვროს მათი მოვალეობები, პასუხისმგებლობა და კონტროლის ფორმა; გამოიყოს ყველა საჭირო რესურსი და საბოლოო ანგარიშით, კოორდინირებული იქნეს მთელი პროცესი.

მმართველობითი გადაწყვეტილების ტექნოლოგიური შეზღუდვების არსი გამოიხატება გადაწყვეტილების შემუშავების პროცესის უზრუნველყოფაში.

ოფის ეტაპის ტექნიკურ-ტექნოლოგიურ შესაძლებლობაში. ბუნებრივია, მოძველებული ტექნიკა და გაუმართავი ტექნოლოგია არ იძლევა ხარისხიანი გადაწყვეტილების მიღების საშუალებას. როგორც მენეჯმენტის თანამედროვე მკვლევარები აღნიშნავენ - „დღეს, ტექნოლოგია არის ის ფაქტორი, რომელსაც გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს კომპანიის მწარმოებლურობის ამაღლებაში“ [3, გვ. 466].

მმართველობითი გადაწყვეტილების სამართლებრივი შეზღუდვების არსი გამოიხატება იმაში, რომ ყველა გადაწყვეტილება წარმოადგენს მმართველი სუბიექტის ძალაუფლებრივ აქტს, რომელშიც იგი გამოხატავს თავის ნებას დაქვემდებარებული პერსონალის ჩასართველად ორგანიზაციის მიზნების მიღწევის საქმეში. მასში ყოველთვის უნდა აისახოს საკანონმდებლო აქტების, სახელმწიფოებრივ ვალდებულებების, ორგანიზაციის შინაგანანგის, ეთიკის კოდექსის მოთხოვნები. როგორც წესი, აღნიშნულის გაუთვალისწინებლობამ შესაძლოა მიგვიყვანოს გადაწყვეტილების შეცვლის აუცილებლობამდე, საჯაროო სანქციებამდე და მეტიც - სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობამდეც კი. ამიტომაც, მრავალი გადაწყვეტილება, მის რეალიზაციამდე, გაივლის ხოლმე სამართლებრივ ექსპერტიზას.

მმართველობითი გადაწყვეტილების სოციალური შეზღუდვების მიხედვით, მმართველობითი გადაწყვეტილება წარმოადგენს ადამიანის მიერ შექმნილ აქტს და ეხება ისევე ადამიანთა ქცევებს. მასში ყოველთვის ჩადებულია პერსონალის მართვის ისეთი მექანიზმები, როგორიცაა: ორგანიზაციული მოთხოვნები და ინტერესები, პიროვნული მოტივები და სტიმულები, მათი განწყობა და ღირებულებები. შესაბამისად, იმის მიხედვით, თუ რამდენადაა მმართველობითი გადაწყვეტილებაში ასეთ შეზღუდვათა ჰარმონიულობა, იგი მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს მისი რეალიზაციის წარმატებას.

მმართველობითი გადაწყვეტილების პოლიტიკური შეზღუდვები იგივეა, რაც ორგანიზაციის სამეურნეო ხელმძღვანელობისა და ეროვნული პოლიტიკის ერთიანობის პრინციპის დაცვის აუცილებლობა. აღნიშნული შეზღუდვა მოითხოვს, რომ ყველა გადაწყვეტილების შემუშავებისას გათვალისწინებული უნდა იქნას მისი პოლიტიკური შედეგები.

მმართველობითი გადაწყვეტილების ფსიქოლოგიური შეზღუდვების თვალსაზრისით ყველა მმართველობითი გადაწყვეტილება წარმოადგენს მენეჯერის შემოქმედებითი საქმიანობის შედეგს. მისი აღსრულება და მით უმეტეს წარმატება მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული დაქვემდებარებულთა ფსიქოლოგიურ განწყობაზე - მათი ქცევის განმაპირობებელ მრავალ ფაქტორზე.

მმართველობითი გადაწყვეტილების ინფორმაციული შეზღუდვების არსის მიხედვით ყველა მმართველობითი გადაწყვეტილება არის იმ დროისათვის, ხელთარსებული ინფორმაციის დამუშავების შედეგი, რომლის მიხედვითაც ხორციელდება შესაძ-

ლო ვარიანტებს შორის ისეთი შერჩევა, რომელიც მენეჯერის აზრით, ყველაზე ახლოსაა ოპტიმალურთან. ინფორმაციული გარემოს განუსაზღვრელობის შემცირებას შესაძლოა სხვა გადაწყვეტილებაზე მივეყვანეთ კიდევც.

ასეთი შეზღუდვების პირობებში, ბუნებრივია რომ ყველა გადაწყვეტილებას, მეტ-ნაკლები დოზით, ექნება კიდევ თავისი დამახასიათებელი უარყოფითი ასპექტები. საქმე იმაშია, რომ ძნელია მიიღო ისეთი გადაწყვეტილება, რომელსაც არ ექნება რაიმე უარყოფითი გამოვლინებები რომელიმე შეზღუდვის მიმართულებით. ამიტომ, გადაწყვეტილების მიღებისას მენეჯერმა უნდა იხელმძღვანელოს უპირატესობის პრინციპით. ანუ, როგორც პროფ. გ. შუბლაძე აღნიშნავს - „თუ საბოლოო შედეგის თვალსაზრისით, მიღებული გადაწყვეტილება მოცემულ შემთხვევაში ყველაზე უფრო ხელსაყრელია ორგანიზაციისათვის, ღირს თვალის დახუჭვა წარმოქმნილ ნაკლოვანებებზე“ [2, გვ. 65]. თუმცა, ჩვენი აზრით, მცდელობა არ უნდა დავაკლოთ ისეთი კომპრომისული ვარიანტის მოძიებას, რომლის მიხედვითაც ორგანიზაციის სამოქმედო პარამეტრები ყველაზე მეტად მიუახლოვდება სასურველ მწარმოებლურობას.

ამრიგად, გადაწყვეტილების მიღება - ეს არის ისეთი ალტერნატივის შერჩევა, რომელიც მაქსიმალურად ითვალისწინებს აღნიშნულ შეზღუდვებს. ხოლო, მათ შორის ის, რომელიც აღწევს სასურველი მიზნის ექსტრემუმს, ეწოდება ოპტიმალური. სხვა სიტყვებით თუ ვიტყვით, ყველა ის ალტერნატივა, რომელიც შეიძლება გამოყენებული იქნას არსებული შეზღუდვების ფარგლებში, ეწოდება შესაძლო (დასაშვები) ალტერნატივები. ხოლო, მათ შორის კი ის ერთი ალტერნატივა, რომელიც აღწევს სასურველი კრიტერიუმის ყველაზე მაღალ ღირებულებას, უწოდებენ ოპტიმალურ ალტერნატივას, ანუ ოპტიმალური მმართველობითი გადაწყვეტილების მიღების საფუძველს.

ლიტერატურა:

1. მექვაბიძე რ. გადაწყვეტილების მიღების ტექნოლოგია პრაქტიკაში. გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 2014 წ. — 379 გვ.
<ftp://146.255.229.150/Gori%20University%20FTP/saxelmzgvanelo/gadawyvetilebis%20miRebis%20teqnologia%20praqtikaSi.pdf>
2. შუბლაძე გ., ნანიტაშვილი მ. ბიზნესის საფუძვლები, სახელმძღვანელო, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი 2011 წ. — 467 გვ.
<http://www.bpa.ge/book/book31.pdf>
3. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: перевод с английского. М.: Издательство «ДЕЛО» • 2017. - 672 ст. <https://www.ozon.ru/context/deftail/id/2811144/>
4. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI веке, Учебное пособие. М., 2007. http://www.koob.ru/drucker_peter/management_xxi